

TỔ CHỨC HOẠT ĐỘNG LUYỆN TẬP TRONG DẠY HỌC ĐỌC HIỂU VĂN BẢN TỰ SỰ Ở LỚP 6: TRƯỜNG HỢP VĂN BẢN “NẾU CẬU MUỐN CÓ MỘT NGƯỜI BẠN...” TRÍCH TRONG “HOÀNG TỬ BÉ” CỦA ANTOINE DE SAINT-EXUPÉRY

Trương Thị Thanh Hiền, Nguyễn Hoàng Đăng Khoa, Nguyễn Thị Lan Anh, Nguyễn Ngọc Bích Trâm
Khoa Ngữ văn Trường Đại học Sư phạm TPHCM

Nguyễn Phước Bảo Khôi

Thạc sỹ, Khoa Ngữ văn Trường Đại học Sư phạm TPHCM

Email: khoiinp@hcmue.edu.vn

Tóm tắt: Hoạt động luyện tập có vai trò quan trọng trong việc hình thành và phát triển năng lực đọc hiểu theo Chương trình Ngữ văn 2018. Tuy nhiên, trong dạy học đọc hiểu văn bản tự sự ở lớp 6, hoạt động này vẫn thường thiên về tái hiện nội dung, chưa khơi dậy đầy đủ vai trò chủ thể của học sinh trong hành động đọc. Bài viết đề xuất cách tổ chức hoạt động luyện tập theo định hướng phát triển năng lực, gắn với đặc trưng thể loại tự sự và yêu cầu của chương trình mới. Trên cơ sở minh họa bằng văn bản Nếu cậu muốn có một người bạn... (trích Hoàng tử bé), bài viết cho thấy việc thiết kế linh hoạt các hoạt động luyện tập cá nhân và nhóm có thể góp phần nâng cao hiệu quả dạy học đọc hiểu ở bậc trung học cơ sở.

Từ khóa: dạy học đọc hiểu; hoạt động luyện tập; văn bản tự sự; lớp 6; Chương trình Ngữ văn 2018.

ORGANIZING PRACTICE ACTIVITIES IN TEACHING READING COMPREHENSION OF NARRATIVE TEXTS IN GRADE 6: THE CASE OF THE TEXT “IF YOU WANT TO HAVE A FRIEND...” EXCERPTED FROM ANTOINE DE SAINT-EXUPÉRY’S THE LITTLE PRINCE

Abstract: Practice activities play a crucial role in developing reading comprehension competence under Vietnam’s 2018 Literature Curriculum. In practice, however, such activities in Grade 6 narrative reading lessons often remain content-reproductive and insufficiently engage students as active readers. This article proposes approaches to organizing practice activities from a competency-based perspective, aligned with the characteristics of narrative texts and curricular requirements. The proposal is illustrated through *If You Want a Friend...*, an excerpt from *The Little Prince* by Antoine de Saint-Exupéry. By designing flexible practice activities that combine individual and group work, the study highlights the pedagogical potential of practice-oriented instruction in enhancing the effectiveness of reading comprehension teaching at lower secondary schools.

Keywords: reading comprehension instruction; practice activities; narrative texts; Grade 6; 2018 Literature Curriculum.

Nhận bài: 27.12.2025

Phản biện: 18.01.2026

Duyệt đăng: 24.01.2026

I. ĐẶT VẤN ĐỀ

Chương trình Ngữ văn 2018 (CTNV 2018) xác định đọc là năng lực trọng tâm, được hình thành thông qua các hoạt động học tập tích cực, trong đó HS (HS) giữ vai trò chủ thể của hành động đọc. Đối với văn bản (VB) tự sự ở lớp 6 – giai đoạn đầu của bậc trung học cơ sở – dạy học đọc hiểu (DHH) không chỉ nhằm giúp HS nắm nội dung truyện mà còn hướng tới khả năng lí giải hành động, tâm lí nhân vật và cảm nhận các giá trị nhân văn của VB.

Tuy nhiên, trong thực tiễn dạy học, hoạt động luyện tập (HĐLT) trong giờ đọc hiểu VB tự sự ở lớp 6 vẫn thường thiên về tái hiện nội dung và trả lời câu hỏi đóng, chưa tạo điều kiện để HS vận dụng kiến thức và bộc lộ cách hiểu cá nhân. Vì vậy, luyện tập chưa thực sự phát huy vai trò rèn luyện kĩ năng đọc hiểu và chưa trở thành khâu quan trọng trong việc phát triển năng lực người học.

Xuất phát từ yêu cầu đổi mới dạy học theo định hướng phát triển năng lực, bài viết đề xuất cách tổ chức HĐLT trong DHH VB tự sự ở lớp 6, bám sát yêu cầu của CTNV 2018 và khung tổ chức hoạt động học theo Công văn 5512/2020. Trường hợp VB *Nếu cậu muốn có một người bạn...* (trích *Hoàng tử bé* của Antoine de Saint-Exupéry) được sử dụng nhằm minh họa khả năng thiết kế các HĐLT linh hoạt, góp phần nâng cao hiệu quả DHH ở bậc trung học cơ sở.

II. CƠ SỞ LÝ LUẬN

2.1. Yêu cầu cần đạt của việc dạy đọc văn bản truyện ở lớp 6

Theo CTNV 2018, dạy học VB truyện ở lớp 6 hướng tới hình thành và phát triển năng lực đọc hiểu thông qua việc giúp HS nắm được các yếu tố cơ bản của thể loại tự sự và biết vận dụng chúng trong quá trình đọc. Về yêu cầu cần đạt, HS lớp 6 cần nhận biết được cốt truyện, nhân vật, người kể

chuyện, sự việc và chi tiết tiêu biểu; bước đầu hiểu được ý nghĩa của các yếu tố này trong việc thể hiện nội dung và thông điệp của VB (BGDĐT, 2018).

Bên cạnh việc hiểu nội dung tường minh, chương trình nhấn mạnh yêu cầu HS biết suy luận những ý nghĩa hàm ẩn, biết liên hệ giữa VB với trải nghiệm cá nhân và bối cảnh sống. Việc đọc truyện không chỉ dừng lại ở kể lại hay ghi nhớ chi tiết, mà hướng tới khả năng lí giải hành động, cảm xúc của nhân vật và rút ra những giá trị nhân văn phù hợp với lứa tuổi. Đồng thời, HS cần hình thành thói quen trình bày ý kiến cá nhân về VB, biết lắng nghe và điều chỉnh cách hiểu trong quá trình trao đổi, thảo luận. Những yêu cầu cần đạt này đặt ra cơ sở lí luận cho việc tổ chức các hoạt động dạy học, đặc biệt là HĐLT, nhằm giúp HS từng bước chiếm lĩnh đặc trưng thể loại và phát triển năng lực đọc hiểu truyện một cách bền vững.

Từ những yêu cầu cần đạt của CTNV 2018, có thể xác định rằng HĐLT trong DHDH VB truyện ở lớp 6 cần hướng tới việc củng cố tri thức về loại thể. Hoạt động này cần giúp HS phân tích các yếu tố tự sự như cốt truyện, nhân vật, chi tiết tiêu biểu trong mối quan hệ với nội dung và thông điệp của VB; đồng thời tạo điều kiện để các em suy luận ý nghĩa hàm ẩn, liên hệ VB với trải nghiệm cá nhân và bối cảnh sống. Bên cạnh đó, luyện tập cần góp phần hình thành năng lực trình bày và bảo vệ ý kiến cá nhân thông qua trao đổi, thảo luận và điều chỉnh cách hiểu. Như vậy, HĐLT không chỉ nhằm kiểm tra mức độ ghi nhớ nội dung, mà hướng tới đánh giá khả năng vận dụng, lí giải và giao tiếp về VB – những yêu cầu cốt lõi của năng lực đọc hiểu theo CTNV 2018.

2.2. Tổ chức hoạt động luyện tập trong tiến trình dạy học

Theo Công văn 5512/BGDĐT-GDTrH, HĐLT (HĐLT) được xác định là một thành tố bắt buộc trong tiến trình tổ chức hoạt động học, có chức năng giúp HS củng cố, vận dụng và phát triển các kiến thức, kĩ năng đã được hình thành trong hoạt động hình thành kiến thức mới (Bộ Giáo dục và Đào tạo [BGDĐT], 2018). Cụ thể, HĐLT được tổ chức sau hoạt động hình thành kiến thức mới nhằm tạo điều kiện để HS “vận dụng những điều đã tiếp thu được để thực hiện các nhiệm vụ học tập tương tự hoặc các hoạt động thực hành”, qua đó kiểm nghiệm, điều chỉnh và từng bước làm chủ cách hiểu của bản thân thông qua các nhiệm vụ học tập cụ thể, phù hợp với mục tiêu bài học.

Với vai trò là khâu trung gian giữa hoạt động hình thành kiến thức mới và hoạt động vận dụng,

HĐLT trong DHDH VB truyện ở lớp 6 không thể được tổ chức tách rời hoặc mang tính hình thức, mà cần được thiết kế trên cơ sở yêu cầu cần đạt của CTNV 2018, gắn với đặc trưng thể loại tự sự và trình độ nhận thức của HS ở giai đoạn đầu bậc trung học cơ sở. Xét về thời điểm và thời lượng, HĐLT thường được triển khai sau khi HS đã có sự tiếp xúc ban đầu với VB và nắm được những yếu tố cơ bản như cốt truyện, nhân vật và ý nghĩa chung của VB; tùy theo độ dài và mức độ phức tạp của VB, hoạt động này có thể được bố trí ở phần cuối của tiết đọc hiểu hoặc kéo dài sang tiết học tiếp theo nhằm bảo đảm đủ thời gian cho HS vận dụng và đào sâu cách hiểu.

Về mục tiêu và nội dung, HĐLT trong DHDH VB truyện cần hướng tới việc rèn luyện các thao tác đọc hiểu ở mức độ bộ phận và từng bước hoàn thiện, như nhận diện các chi tiết nghệ thuật tiêu biểu, phân tích diễn biến tâm lí nhân vật, ngôn ngữ và hình thức biểu đạt, cũng như khám phá ý nghĩa và thông điệp của VB. Đồng thời, HĐLT còn góp phần củng cố tri thức thể loại, tạo nền tảng cho việc đọc hiểu các VB truyện tiếp theo. Các phương pháp và kĩ thuật dạy học như thảo luận nhóm, trình bày ngắn, sử dụng phiếu học tập, sơ đồ tư duy hoặc viết đoạn phản hồi có thể được vận dụng linh hoạt nhằm phát huy tính tích cực, khả năng hợp tác và năng lực diễn đạt của HS.

Đặt trong định hướng phát triển năng lực của Chương trình Giáo dục phổ thông 2018, việc đánh giá kết quả HĐLT cần được thực hiện thông qua cả sản phẩm học tập và quá trình tham gia của HS, chú trọng đánh giá mức độ hiểu, khả năng lí giải và vận dụng kiến thức, thay vì chỉ kiểm tra khả năng tái hiện nội dung. Khi được tổ chức hợp lí – trên lớp hoặc ngoài lớp học tùy theo phương án sư phạm của GV – HĐLT trong DHDH VB truyện không chỉ củng cố kiến thức đã học mà còn góp phần trực tiếp hình thành và phát triển năng lực đọc hiểu VB văn học cho HS.

2.3. Tổ chức hoạt động luyện tập cho văn bản “Nếu cậu muốn có một người bạn...”

2.3.1. Hình thức tổ chức hoạt động

Trong DHDH VB *Nếu cậu muốn có một người bạn...*, HĐLT cần được tổ chức linh hoạt theo hai hình thức chủ yếu là hoạt động cá nhân và hoạt động theo nhóm, nhằm kết hợp phát triển năng lực đọc hiểu cá nhân với năng lực giao tiếp, hợp tác của HS. Việc lựa chọn hình thức tổ chức cần căn cứ vào mục tiêu luyện tập, mức độ phức tạp của nhiệm vụ và đặc điểm nhận thức của HS lớp 6.

HĐLT cá nhân giúp HS tự suy nghĩ và bước đầu hình thành cách hiểu riêng về VB. Ở hình thức này, GV cần thiết kế các nhiệm vụ hướng tới việc yêu cầu HS phân tích, lí giải hành động, lời nói và tâm lí nhân vật hoặc ý nghĩa của các chi tiết then chốt. Khi tổ chức luyện tập cá nhân, cần tránh các yêu cầu mang tính tái hiện đơn thuần, đồng thời tạo điều kiện để HS trình bày ý kiến cá nhân có căn cứ từ VB mà không bị áp lực về một đáp án duy nhất.

HĐLT theo nhóm được tổ chức nhằm mở rộng và điều chỉnh cách hiểu của HS thông qua trao đổi và thảo luận. Hình thức này phù hợp với các nhiệm vụ tổng hợp như liên kết các chi tiết VB, so sánh các cách hiểu hoặc rút ra thông điệp của tác phẩm. Khi tổ chức luyện tập theo nhóm, GV cần giao nhiệm vụ rõ ràng, hướng dẫn HS thảo luận trên cơ sở VB và tổ chức trình bày kết quả thảo luận như một phần của quá trình luyện tập.

Việc tổ chức luyện tập cá nhân hay luyện tập theo nhóm đều góp phần giúp HS từng bước chiếm lĩnh đặc trưng của VB truyện và làm sâu sắc cách hiểu thông qua tương tác học tập, từ đó nâng cao hiệu quả DHDH theo định hướng phát triển năng lực.

2.3.2. Bối cảnh tổ chức hoạt động

HĐLT cho VB *Nếu cậu muốn có một người bạn...* được tổ chức ngay tại lớp học, sau hoạt động hình thành kiến thức, khi HS đã nắm được những yếu tố cơ bản của VB và có cơ sở để vận dụng, lí giải. Cả hai hình thức luyện tập cá nhân và luyện tập theo nhóm đều được triển khai trong bối cảnh này nhằm bảo đảm sự liên thông giữa tiếp nhận kiến thức và thực hành các thao tác đọc hiểu.

Đối với HĐLT cá nhân, thời lượng được thiết kế ngắn, khoảng 5–10 phút, phù hợp với các nhiệm vụ yêu cầu HS tự suy nghĩ, trả lời câu hỏi gợi mở hoặc hoàn thành phiếu học tập cá nhân. Khoảng thời gian này giúp HS huy động kiến thức vừa hình thành để thực hiện các thao tác phân tích, suy luận và trình bày cách hiểu ban đầu, đồng thời tạo tiền đề cho HĐLT tiếp theo.

Đối với HĐLT theo nhóm, tổng thời lượng được bố trí trong khoảng 15–25 phút, tùy mức độ phức tạp của nhiệm vụ. HS thảo luận để hoàn thành phiếu học tập hoặc sơ đồ tư duy, sau đó GV mời đại diện một nhóm trình bày kết quả và tổ chức cho các nhóm khác nhận xét, bổ sung. Cách tổ chức này giúp HS rèn luyện kĩ năng hợp tác, trình bày và điều chỉnh cách hiểu thông qua trao đổi tập thể.

Việc bố trí các hình thức luyện tập trong cùng bối cảnh lớp học, ngay sau hoạt động hình thành kiến thức, góp phần bảo đảm nhịp dạy học liền mạch và nâng cao hiệu quả DHDH VB truyện.

2.3.3. Nội dung tổ chức hoạt động

Nội dung luyện tập trong DHDH VB *Nếu cậu muốn có một người bạn...* được thiết kế nhằm giúp HS vận dụng các yếu tố tự sự và đặc trưng của truyện đồng thoại để lí giải ý nghĩa VB, đồng thời từng bước hình thành khả năng bày tỏ và bảo vệ cách hiểu cá nhân có căn cứ. Các yêu cầu luyện tập được triển khai theo hai hình thức cá nhân và nhóm, với mức độ và trọng tâm khác nhau.

Đối với HĐLT cá nhân, nội dung luyện tập tập trung vào việc khơi gợi phản ứng đọc ban đầu và rèn luyện khả năng diễn đạt cảm nhận, suy nghĩ của HS. GV có thể đặt ra những câu hỏi mang tính mở như: *Em ấn tượng với nhân vật nào nhất? Vì sao?; Em thích nhất chi tiết nào trong VB? Vì sao chi tiết đó khiến em chú ý?* Những câu hỏi này không nhằm kiểm tra kiến thức, mà tạo điều kiện để HS bộc lộ cảm xúc, lựa chọn chi tiết và bước đầu lí giải ý nghĩa của VB dựa trên trải nghiệm đọc cá nhân. Yêu cầu đặt ra là HS cần nêu rõ ý kiến và chỉ ra chi tiết VB làm căn cứ cho cách hiểu của mình, tránh trả lời chung chung hoặc cảm tính. Bên cạnh đó, GV có thể giao nhiệm vụ luyện tập cá nhân ở mức độ cao hơn, chẳng hạn: *Đặc điểm của truyện đồng thoại được thể hiện rõ nhất qua yếu tố nào của VB? Hãy nêu 2–3 ý để bảo vệ cho ý kiến của em. Với yêu cầu này, HS cần vận dụng hiểu biết về đặc trưng thể loại (nhân vật loài vật mang đặc điểm con người, ý nghĩa biểu trưng, thông điệp nhân văn...) để phân tích và lập luận.* Qua đó, HĐLT cá nhân không chỉ giúp HS bày tỏ cảm nhận, mà còn rèn luyện năng lực lí giải và lập luận trong đọc hiểu VB truyện.

Đối với HĐLT theo nhóm, nội dung luyện tập được thiết kế theo hướng tổng hợp và hệ thống hóa, nhằm giúp HS kết nối các yếu tố đã được phân tích rời rạc trong quá trình đọc thành một cấu trúc ý nghĩa tương đối hoàn chỉnh. GV có thể giao cho các nhóm HS nhiệm vụ hoàn thành phiếu học tập với yêu cầu tóm tắt những điểm đặc sắc về nội dung và nghệ thuật của VB *Nếu cậu muốn có một người bạn...*. Phiếu học tập cần hướng HS xác định các phương diện cơ bản như: chủ đề và thông điệp của VB; đặc điểm nhân vật; những chi tiết, hình ảnh mang ý nghĩa biểu trưng; cũng như cách thức thể hiện các giá trị nhân văn thông qua hình thức kể chuyện giàu tính ẩn dụ. Bên cạnh

hình thức phiếu học tập, GV có thể yêu cầu các nhóm xây dựng sơ đồ tư duy nhằm hệ thống hóa những đặc điểm của truyện đồng thoại được thể hiện qua VB. Trong sơ đồ, HS cần xác định trung tâm là “Đặc điểm truyện đồng thoại trong *Hoàng tử bé*”, từ đó triển khai các nhánh nội dung như: nhân vật loài vật mang đặc điểm con người; mối quan hệ giữa thế giới tưởng tượng và đời sống con người; ý nghĩa biểu trưng của chi tiết và hình ảnh; thông điệp nhân văn hướng tới tình bạn và trách nhiệm. Yêu cầu đặt ra là sơ đồ phải thể hiện được mối liên hệ giữa các yếu tố nội dung và nghệ thuật, tránh liệt kê rời rạc.

2.3.4. Đánh giá kết quả hoạt động

Việc đánh giá HĐLT trong DHDH VB *Nếu cậu muốn có một người bạn...* cần được thực hiện theo hướng đánh giá quá trình kết hợp với đánh giá sản phẩm, bảo đảm sự tương thích giữa mục tiêu dạy học, nội dung luyện tập và hình thức tổ chức hoạt động.

Đối với HĐLT cá nhân, đánh giá tập trung vào khả năng HS vận dụng kiến thức và kỹ năng đọc hiểu để trình bày cách hiểu của bản thân về VB. GV có thể căn cứ vào sản phẩm học tập như câu trả lời trên phiếu học tập, đoạn viết ngắn hoặc sơ đồ tư duy cá nhân để đánh giá mức độ hiểu VB, khả năng lí giải hợp lí và diễn đạt mạch lạc. Tiêu chí đánh giá không đặt nặng việc HS trả lời đúng theo một khuôn mẫu duy nhất, mà chú trọng việc các em có biết lựa chọn chi tiết tiêu biểu, nêu được lí do thuyết phục và bám sát VB hay không. Đồng thời, GV cần quan sát quá trình HS thực hiện nhiệm vụ để ghi nhận sự chủ động, tinh thần tự học và mức độ tiến bộ trong cách đọc.

Đối với HĐLT theo nhóm, đánh giá được thực hiện trên cơ sở kết hợp giữa sản phẩm chung của

nhóm và mức độ tham gia của từng thành viên. Các sản phẩm như phiếu học tập nhóm hoặc sơ đồ tư duy được sử dụng để đánh giá khả năng hệ thống hóa kiến thức, xác lập mối quan hệ giữa nội dung và nghệ thuật của VB, cũng như mức độ hiểu đặc trưng của truyện đồng thoại. Bên cạnh đó, GV cần chú trọng đánh giá quá trình thảo luận, sự phân công nhiệm vụ và tinh thần hợp tác trong nhóm, thông qua việc quan sát và tổ chức cho các nhóm nhận xét, phản hồi lẫn nhau. Cách đánh giá này không chỉ giúp HS điều chỉnh cách hiểu, mà còn góp phần hình thành năng lực giao tiếp và hợp tác trong học tập.

Nhìn chung, việc đánh giá HĐLT, dù ở hình thức cá nhân hay nhóm, đều hướng tới việc ghi nhận và thúc đẩy sự tiến bộ của HS trong quá trình đọc hiểu, qua đó góp phần nâng cao hiệu quả dạy học VB truyện theo định hướng phát triển năng lực.

III. KẾT LUẬN

HĐLT giữ vai trò quan trọng trong việc hiện thực hóa mục tiêu phát triển năng lực đọc hiểu của CTNV 2018 trong dạy học VB truyện ở lớp 6. Thông qua việc phân tích cơ sở lí luận và minh họa bằng VB *Nếu cậu muốn có một người bạn...* (trích *Hoàng tử bé*), bài viết cho thấy rằng khi được tổ chức hợp lí, HĐLT không chỉ giúp HS củng cố kiến thức về VB mà còn tạo điều kiện để các em vận dụng, lí giải và bày tỏ cách hiểu cá nhân có căn cứ. Việc kết hợp linh hoạt giữa luyện tập cá nhân và luyện tập theo nhóm, gắn với đặc trưng của truyện đồng thoại và định hướng đánh giá vì sự tiến bộ của người học, góp phần khắc phục tình trạng luyện tập thiên về tái hiện nội dung. Các gợi ý được đề xuất có thể vận dụng cho những VB truyện khác, qua đó góp phần nâng cao hiệu quả DHDH ở bậc trung học cơ sở.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

Bộ Giáo dục và Đào tạo. (2018). *Chương trình giáo dục phổ thông môn Ngữ văn*. Nhà xuất bản Giáo dục Việt Nam.

Bộ Giáo dục và Đào tạo. (2020). *Công văn số 5512 Về việc xây dựng và tổ chức thực hiện kế hoạch giáo dục của nhà trường* - Phụ lục IV: Khung kế hoạch bài dạy. Hà Nội.

Bùi Mạnh Hùng. (Tổng chủ biên). (2023). *Ngữ văn 6 (Tập 1, bộ Kết nối tri thức với cuộc sống)*. Nhà xuất bản Giáo dục Việt Nam

Đỗ Ngọc Thống (Tổng chủ biên). (2018). *Dạy học phát triển năng lực môn Ngữ văn trung học phổ thông*. Hà Nội: Nhà xuất bản Đại học Sư phạm.

Phạm Thị Thu Hương. (2022). *Giáo trình xây dựng kế hoạch dạy học môn Ngữ văn*. Nhà xuất bản Đại học Sư phạm.